

ÇELTİK

Temmuz 2020

Dünya Çeltik Verileri (bin ton)

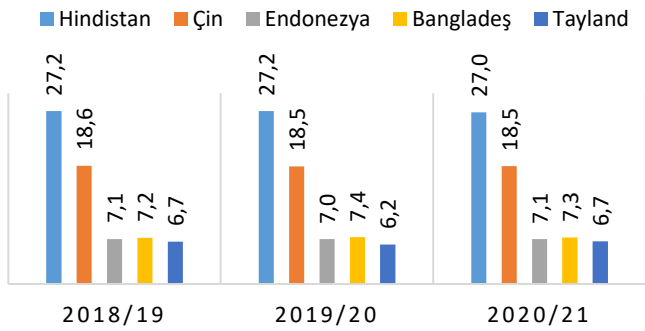
	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ³	2020/21 ⁴	Değişim (%) ⁵
Alan (bin ha) ¹	163.320	162.874	162.434	160.488	162.933	1,5
Verim (ton/ha) ¹	4,49	4,53	4,56	4,60	4,60	0,0
Üretim ¹	733.481	738.355	740.850	737.715	749.197	1,6
Tüketim ²	477.191	480.628	483.836	488.397	495.100	1,4
Yılsonu Stokları ²	150.325	164.096	176.792	181.256	185.348	2,3
İthalat ²	41.006	46.912	43.776	40.217	42.009	4,5
İhracat ²	47.300	47.218	43.708	41.648	44.903	7,8
ABD Long Grain 2,4% İhracat Fiyatı (\$/ton) ⁶	438	456	531	501	600	21,7
Thai White 100% B İhracat fiyatı (\$/ton) ⁶	407	415	445	435	516	20,6

Kaynak: USDA, FAO (Erişim: 09.07.2020) ^{1/} Çeltik ^{2/} Pirinç ^{3/} Tahmin ^{4/} Öngörü ^{5/} Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir. ^{6/}İhracat fiyatları 2020 yılı ocak-haziran fiyatları ortalaması olup, değişim bir önceki sezonun aynı aylarındaki fiyat ortalaması alınarak hesaplanmıştır.

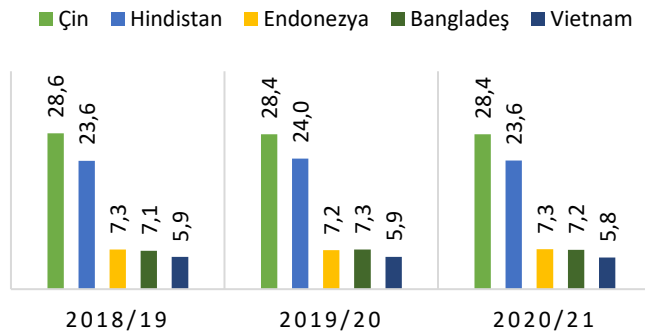
Kuzey yarım kürede 2019/20 üretim sezonunda ilkbahar ve yaz aylarında görülen düzensiz yağışların, çeltik ekim alanlarında 2018/19 sezonuna göre %1'lik azalmaya neden olduğu tahmin edilmektedir. Bununla birlikte söz konusu sezonda çeltik veriminde, bir önceki sezona göre gerçekleştiği tahmin edilen %0,9'luk artışın, azalan ekim alanını telafi ederek üretimde kayda değer bir düşüşe engel olduğu düşünülmektedir. 2019/20 sezonu küresel çeltik üretiminde ilk sırada yer alan Çin'de üretimin yaklaşık 210 milyon ton, ikinci büyük üretici olan Hindistan'da ise

üretimin 177 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Küresel pirinç arzının yeterli olmasına karşın COVID-19'un yarattığı olumsuz etkiler piyasalarda 2020 Mart ayından itibaren hissedilmeye başlanmıştır. Korumacı ticaret politikaları, küresel pirinç hareketlerinde geçici de olsa endişe yaratmıştır. 2019/20 sezonunda bir önceki sezona kıyasla pirinç ithalat miktarında %8, ihracat miktarında ise yaklaşık %5 oranında azalma olduğu tahmin edilmektedir. 2020/21 sezonu için başlangıç stoklarında ise %2,5'luk artış olacağı düşünülmektedir.

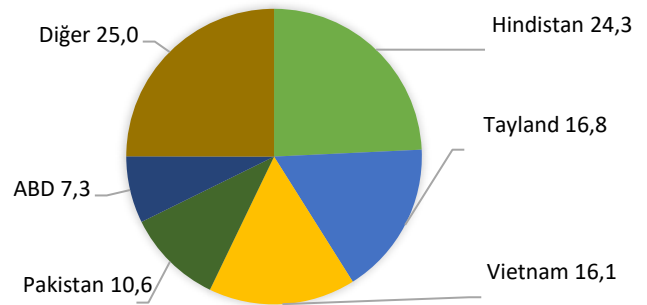
Çeltik ekim alanında önemli ülkeler (%)

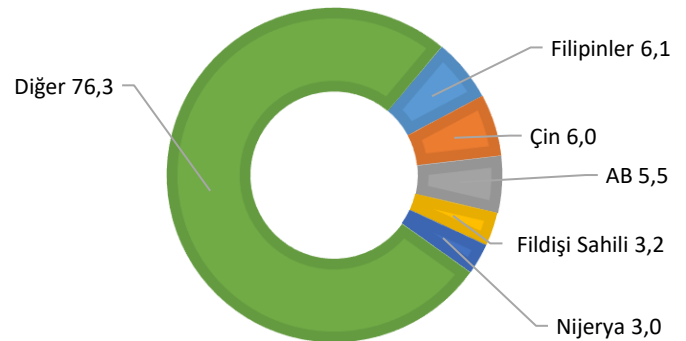
Çeltik üretiminde önemli ülkeler (%)

Ülkelere göre dünya pirinç ihracatı (2019/20, %)

Pirinç ithalatında önemli ülkelerin payı (2019/20, %)

2020 yılı Nisan ayında COVID-19 endişesiyle bazı ülkelerde uygulanan ihracat kısıtlamaları ve karantina önlemleri arasında yer alan lojistik kısıtlamalarının etkisiyle uluslararası pirinç fiyatlarında rekor düzeyde artış söz konusu olmuştur. Endişe kaynaklı aksamaların giderilmeye başlanmasıyla Mayıs ayında fiyatlarda bir miktar düşüş gerçekleşmiştir. Haziran ayında ise ortalama pirinç fiyatları bir önceki aya göre kısmi olarak gerilemiş, ancak bir yıl

öncesine göre yüksek seyretmiştir. Uluslararası Hububat Konseyi (IGC) Pirinç Fiyat Endeksi (Ocak 2000=100), 2020 Haziran ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yaklaşık %17 artış göstermiştir. FAO verilerine göre ise tüm pirinç fiyat endeksi 2020 yılının ilk 6 aylık döneminde 110 puanla, bir önceki yılın aynı dönemine göre %10 oranında artış göstermiştir. Fiyat artışının en çok görüldüğü segmentler glutenli pirinç ve uzun taneli (indica) pirinç çeşitleridir.

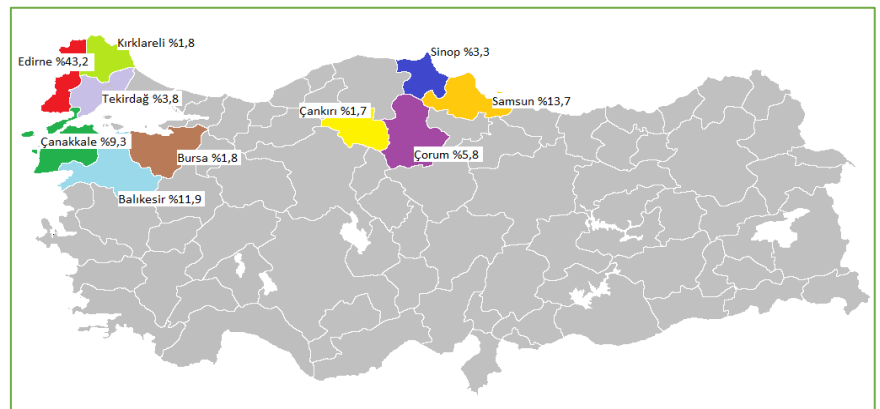
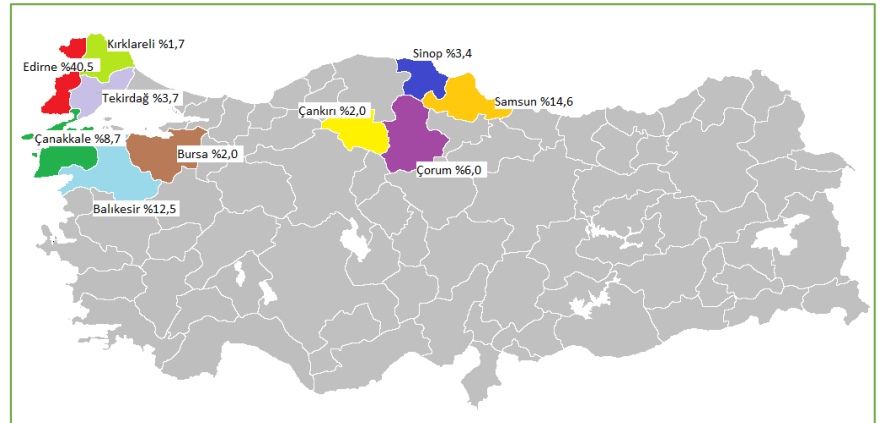
Türkiye Pirinç Verileri (bin ton)

	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	Değişim (%) ²
Alan (1000 ha) ¹	111	116	116	110	120	9,1
Verim (kg/da) ¹	749	794	793	821	782	-4,8
Üretim	498	552	552	540	564	4,4
Yurt içi kullanım	754	782	782	795	807	1,5
İthalat	293	199	244	327	387	18,3
İhracat	40	61	68	59	203	244,1
Stok Değişimi	-8	-98	-59	8	-65	-912,5

Kaynak: TÜİK (09.07.2020) ¹/ Çeltik verilerini ifade etmektedir. ²/ Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.

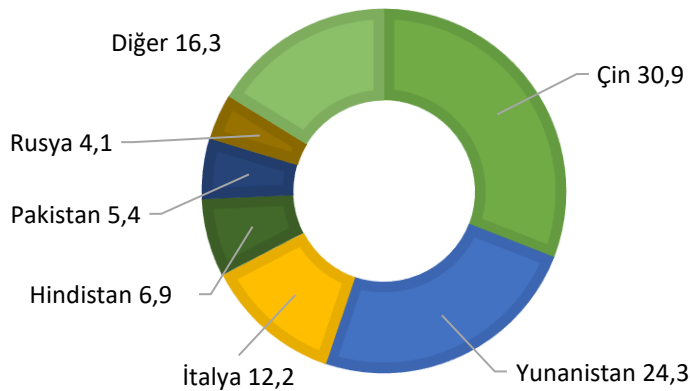
Çeltik ekim alanları; 2019/20 üretim sezonunda Türkiye’de çeltik üretimi 126 bin hektar alanda gerçekleşmiştir. Çeltik ekim döneminde su sıkıntısının olmaması ve iklim koşullarının olumlu seyretmesi, bir önceki sezona göre ekiliş alanlarında %5 oranında artış yaşanmasının başlıca nedenidir. İlim koşullarının uygun olması çeltik veriminin 2019/20 sezonunda bir önceki sezona göre %1 oranında artmasına sebep olmuştur.

Çeltik üretimi; 2019/20 sezonunda Türkiye’de çeltik üretimi bir önceki sezona göre %6,4 oranında artarak 1 milyon ton rekor seviyeye ulaşmıştır. Aynı sezon çeltik verimi 791 kg/da olarak gerçekleşmiştir. Çeltik üretimi sıralamasında yer alan ilk on il, toplam üretimin %96’sını oluşturmaktadır. Bu iller arasında en yüksek verim 844 kg/da ile Çanakkale’de elde edilmiş olup, Edirne 842 kg/da verim ile ikinci sırada yer almıştır.

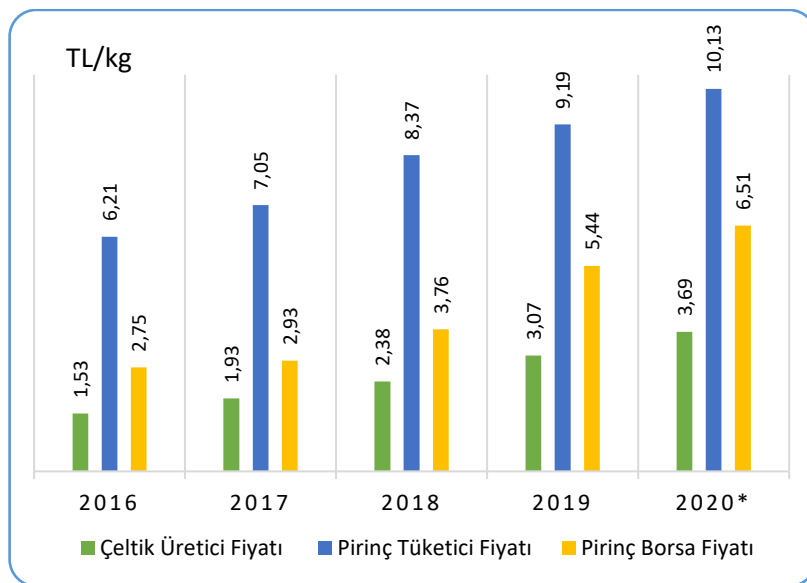
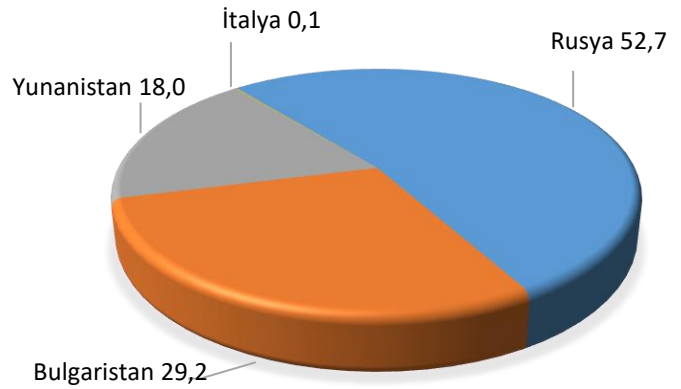

Türkiye’de Çeltik/Pirinç Kullanımı ve Dış Ticareti: TÜİK verilerine göre Türkiye’de 2018/19 piyasa yılında pirinç yeterlilik derecesi %69,2, kişi başı pirinç tüketimi 9,4 kg ve ithalatın arz içerisindeki payı %41 olarak gerçekleşmiştir. 2019/20 piyasa yılının ilk 9 aylık döneminde yaklaşık 130 bin ton çeltik, 81 bin ton yarı/tam değirmenden geçirilmiş pirinç ve 8 bin 450 ton kahverengi pirinç ithalatı gerçekleştirilmiştir. 2019 yılı sonunda ortaya çıkan COVID-19 pandemisi gıda güvencesi konusunda ülkeleri tedbirler almaya yöneltmiştir. 2019/20 piyasa yılında her ne kadar bir önceki yıla göre %6’nın üzerinde üretim artışı söz konusu olsa da, 02/04/2020 tarihli ve 2349 sayılı “Çeltik İthalatında Tarife Kontenjanı Uygulanması Hakkında Karar” uyarınca Türkiye’de 100 bin ton çeltik ithalatı için %0 gümrük vergisi kontenjanı yürürlüğe konarak 31/06/2020 tarihine kadar uygulanmıştır. Bunun yanı sıra çeltik ithalatında Ticaret Bakanlığınca düzenlenen ithal lisansları da 30/06/2020 tarihine kadar geçerli sayılmıştır.

Türkiye'nin pirinç ithalatında önemli ülkeler (2019, %)

Türkiye'nin çeltik ithalatında önemli ülkeler (2019, %)

*2020 yılı ilk 6 aylık dönem ortalamasıdır.

2020 Haziran ayında 3,92 TL/kg olan çeltik üretici fiyatı bir önceki aya göre %2,9 oranında, bir önceki yılın aynı ayına göre ise %21,8 oranında artmıştır.

2020 Haziran ayında gerçekleşen pirinç tüketici fiyatı 10,80 TL/kg'dır. Tüketici fiyatı bir önceki aya göre %2,4 artarken, bir önceki yılın aynı ayına göre %16,4 oranında artmıştır. Borsa pirinç fiyatında Edirne Ticaret Borsası tacir satış fiyatları dikkate alınmış olup, bu fiyat 2020 Haziran ayında 7,98 TL/kg'dır. Borsa fiyatı bir önceki aya göre %16,8 artarken, bir önceki yılın aynı ayına göre %40,5 oranında artmıştır.

Türkiye'de Çeltik Destekleme Politikaları: 2019 yılı "Bitkisel Üretime Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ" kapsamında, fark ödemesi desteği önceki senelerde olduğu gibi 10 krş/kg'dır. Yurt içi sertifikalı tohum kullanım desteği 8 TL/da, mazot desteği 62 TL/da, gübre desteği ise 4 TL/da'dır. 2019/20 üretim sezonunda organik tarım kapsamında üretimi yapılan çeltik için destek miktarı bireysel ürün sertifikası için 40 TL/da, üretici grubu üretim sertifikası için ise 20 TL/da'dır. İyi tarım uygulamaları destekleri çeltik üretiminde bireysel veya grup sertifikasyonu fark etmeksizin 10 TL/da olarak belirlenmiştir. Toprak analizi desteğinden ise 50 da üzeri arazi sahipleri her 50 da alan için 1 analiz olacak şekilde, analiz başına 40 TL olarak yararlanmışlardır. Beş yıllık süreç değerlendirildiğinde dekara verilen mazot desteği 2015 yılına kıyasla 2019 yılında %1.165 oranında artmıştır. Yıllar bazında verim değerleri dikkate alındığında, 1 kg çeltik üretimi için verilen toplam destek miktarı 2019 yılında, 2015 yılına göre %53 artış göstermiştir.

Verilen Destek (TL/kg)

Yıllar	Fark Ödemesi	Toprak Analizi	Sertifikalı Tohum	Gübre	Mazot	Toplam
2015	0,100	0,003	0,010	0,008	0,006	0,128
2016	0,100	-	0,010	0,014		0,124
2017	0,100	0,001	0,010	0,005	0,044	0,159
2018	0,100	0,001	0,010	0,005	0,051	0,168
2019	0,100	0,001	0,010	0,005	0,078	0,195

Kaynak: TOB ve TÜİK verilerinden TEPGE hesaplamaları.

	2015	2016	2017	2018	2019
Çeltik Fiyatı (TL/kg)	1,71	1,53	1,93	2,38	3,07
Çeltik Fiyatı + Destek (TL/kg)	1,84	1,65	2,10	2,55	3,27
Gübre Fiyatı (TL/kg) (A. Sülfat %21)	0,68	0,64	0,71	1,01	1,22
Mazot Fiyatı (TL/lt)	3,85	3,85	4,69	5,78	6,43
Tohumluk Fiyatı (TL/kg)	3,34	3,20	3,20	4,52	5,54
1 kg çeltik ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Çeltik/Gübre	2,51	2,39	2,72	2,36	2,52
Çeltik + destek/Gübre	2,71	2,58	2,96	2,52	2,68
Çeltik/Mazot	0,44	0,40	0,41	0,41	0,48
Çeltik + destek/Mazot	0,48	0,43	0,45	0,44	0,51
Çeltik/Tohum	0,51	0,48	0,60	0,53	0,55
Çeltik + destek/Tohum	0,55	0,52	0,66	0,56	0,59

Kaynak: TOB ve TÜİK verilerinden TEPGE hesaplamaları.

Çeltik Girdi Pariteleri

2019 yılında tüm çeltik girdi paritelerinde bir önceki yıla göre artış söz konusudur. Destekler hariç çeltik/gübre, çeltik/mazot ve çeltik/tohum paritelerinde artış oranları sırasıyla %6,8, %16 ve %5,2 iken; destekler dahil paritelerdeki artış oranları sırasıyla %6,2, %15,3 ve %4,6'dır. Paritelerde geçmiş yıllara nazaran gözlenen artışın başlıca sebebi, çeltik üretici fiyatındaki ve kilograma verilen toplam destek miktarlarındaki artışın tüm girdi fiyatlarındaki artış oranlarından yüksek oluşudur.

GENEL DEĞERLENDİRME

COVID-19'un piyasalarda yarattığı olumsuz etkiler 2020 yılı Mart ayında hissedilmeye başlamıştır. Salgının hızla yayılması, vakalardaki artış ve önlemlerin sıklaşması ülkelerde gıda güvencesine dair kaygılar oluşmasına neden olmuş ve bu durum başlıca ihracatçı ülkelerde ihracat kısıtlamaları ve ürünü stoklama yönünde uygulamaya konan hükümet politikaları ile sonuçlanmıştır. En büyük pirinç ihracatçısı olan Hindistan'da uygulanan 3 haftalık genel kısıtlama, lojistik kanallarını durdurarak tedarik zincirinde kırılmaya neden olmuştur. Hindistan ve Tayland'dan sonra üçüncü ihracatçı ülke konumunda olan Vietnam pirinç ihracatını Mart ayında kısa bir süre için yasakladıktan sonra Nisan ayında sevkiyatları 500 bin tonla sınırlandırmış, Mayıs ayında ise pirinç ihracatına tamamen yeniden başlamıştır. Söz konusu dönemde Tayland'da kuraklığa bağlı endişeler fiyatlar üzerinde etkili olmuştur. Mayıs ayı itibarıyla endişe kaynaklı olumsuzlukların giderilmeye başlanmasıyla 2020/21 sezonu için daha güçlü

ticaret dinamikleri ve talep artışı öngörülmeğe başlanmıştır. 2020/21 sezonunda küresel pirinç üretiminde rekor artış beklentisi söz konusudur. Arzın bol oluşunun ve gıda yardımlarındaki kullanımın etkisiyle 2020/21 pirinç tüketiminin tüm zamanların en yüksek değerine ulaşacağı düşünülmektedir. 2021 yılı pirinç ticaretinde ise Hindistan ve Tayland ihracatlarına bağlı olarak bir önceki yıla göre genişleme öngörülmektedir.

Türkiye'de 2020 yılı çeltik ekimleri COVID-19 tedbirleri doğrultusunda Mayıs ayında başlamıştır. Bitkisel Üretim Geliştirilmesi Programı kapsamında Samsun'da üreticilere %75 hibeli çeltik tohumu dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

Uygun hava koşulları ve sulama imkânlarının yeterli olmasının 2020/21 sezonunda Türkiye çeltik üretiminde olumlu etki yaratması beklenmektedir. TÜİK tarafından yayınlanan Bitkisel Üretim 1. Tahminine göre, 2020 yılında Türkiye'de çeltik üretiminin 980 bin ton olacağı öngörülmektedir.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta TC Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Ebru YAZICI, ebru.yazici@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833